

งานวิจัยที่นำมาอ้างอิง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบประสานแนวความคิดและหลักเกณฑ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เฉพาะอย่างยิ่งระหว่างวิชาหลักสองวิชา คือวิชาสังคมวิทยา และวิชาจิตวิทยา ผู้วิจัยจึงมุ่งค้นหาความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผล¹⁴ ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมวิทยาและทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งปรารถนาของนักศึกษา และศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา โดยได้อาศัยการประยุกต์ผลงานวิจัยของนักวิชาการทั้งชาวตะวันตกและชาวตะวันออก เพื่อให้เข้ากับเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้มากขึ้น ซึ่งในการเสนอผลงานวิจัยจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนแรก

¹⁴หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว โดยที่ตัวแปรหนึ่งเป็นตัวแปรกำหนด (Determinant) และอีกตัวแปรหนึ่งผันแปรตามไป ซึ่งในบางครั้งความสัมพันธ์นี้มีได้เกิดขึ้นจากการเป็นเหตุเป็นผลกัน แต่เกิดจากตัวแปรสองตัวจะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependent Relationship) หรือตัวแปรทั้งสองผันแปรไปด้วยกัน เนื่องจากตัวแปรทั้งสองต่างก็ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่น (ตัวแปรแทรก) กล่าวคือ สาเหตุที่ทำให้ตัวแปรทั้งสองผันแปรไปคือตัวแปรแทรกหรือตัวแปรที่สาม ลักษณะเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผลกัน (Causal Relationship) แต่ถือว่าเป็นความสัมพันธ์ลวง (Spurious Relationship) ซึ่งความสัมพันธ์ลวงหรือความสัมพันธ์ปลอมนี้พบได้มากในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ตัวอย่าง ความสัมพันธ์ระหว่างการซื้อไอศกรีมรับประทานกับอัตราการเป็นเด็กเกเร จากการตรวจสอบพบว่า เป็นความสัมพันธ์ทางนิเสธ (Negative) อธิบายได้ว่า การที่เด็กได้รับประทานไอศกรีมทำให้เด็กไม่เกเรหรือลดความเกเรลง แต่จะไปเชื่อว่าไอศกรีมเป็นสาเหตุย่อมไม่ได้ ถ้าจะถือว่าเป็นสาเหตุก็เป็นสาเหตุที่ไม่แท้จริงหรือเป็นสาเหตุปลอม ส่วนสาเหตุที่แท้จริงก็คือความสามารถในการซื้อไอศกรีมรับประทานหรือพูดให้ชัด ง่ายก็คือสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ตัวแปรทั้งสองดังกล่าวได้ผันแปรไปในลักษณะที่กล่าวมา.

เสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งปรารถนา ส่วนตอนที่สองเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา ดังจะกล่าวตามลำดับต่อไปนี้

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งปรารถนา

ผลงานวิจัยที่จะนำมาเสนอนี้เป็นผลงานวิจัยเกี่ยวกับฐานะทาง เศรษฐกิจ สังคม กับความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป ชั้นสังคมกับความมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพและค่านิยมของกลุ่มยึดเหนี่ยวกับความมุ่งปรารถนา ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้คือ

ฐานะทางเศรษฐกิจ - สังคม กับความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป

ในเรื่องนี้มีการศึกษาวิจัยที่สหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1952) โดยทางมหาวิทยาลัย Purdue จัดให้มีการหยั่งเสียงนักเรียนระดับเตรียมอุดมศึกษาที่เรียกว่า The Purdue Opinion Poll ซึ่งมี H.H. Remmers เป็นผู้อำนวยการในการหยั่งเสียง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความคิดเห็น และความมุ่งปรารถนาของนักเรียนที่นำมาศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้อาจจากการสุ่มจากจำนวนของนักเรียนที่หยั่งเสียงทั้งหมด 15,000 คน โดยสุ่มเอามาเพียง 2,500 คน หรือหนึ่งในหก

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้นไป ได้รายงานไว้ว่านักเรียนที่มาจากสภาพเศรษฐกิจ - สังคมระดับกลางมีความมุ่งปรารถนาคงกล่าวมากกว่านักเรียนที่มาจากสภาพเศรษฐกิจ - สังคมระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังมีเรื่องความมุ่งปรารถนาอื่นที่น่าสนใจคือ เรื่องการแต่งงาน ซึ่งได้รายงานไว้ว่านักเรียนที่มาจากสภาพเศรษฐกิจ - สังคมระดับต่ำ มีความมุ่งปรารถนาที่จะแต่งงานในวันนี้ (วัยรุ่น) มากกว่านักเรียนที่มาจากสภาพเศรษฐกิจ - สังคมระดับกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สุดท้ายได้รายงานให้ทราบว่าปัจจัยเกี่ยวกับ

เพศและถิ่นฐานที่อยู่ก็มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความมุ่งปรารถนาของนักเรียนในวัยนี้¹⁵

สำหรับผลงานของนักวิจัยชาวไทยที่เห็นสมควรนำมาอ้างอิง ณ ที่นี้คือ ผลงานวิจัยของ ราศรี เทพหัสดิน ณ อยุธยา (พ.ศ. 2514) ซึ่งได้ศึกษาความมุ่งปรารถนาของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 3 สายสามัญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จากจังหวัดต่าง ๆ รวม 8 จังหวัด คือ นครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี ตรัง เชียงใหม่ อุบลราชธานี ราชบุรี พระนครศรีอยุธยา ชัยนาท และสระบุรี ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมระดับกลางและระดับต่ำ โดยกำหนดเอาจากรายได้อาชีพและการศึกษาของบิดา ตัวอย่าง ถ้าบิดาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพแพทย์หรือทนายความ มีรายได้สูงกว่า 1,500 บาท ต่อเดือน จัดเป็นระดับกลางหรือชั้นกลาง ส่วนชั้นต่ำ ได้แก่บิดาสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพรับจ้าง อาชีพหาบเร่ มีรายได้ต่ำกว่า 1,500 บาท ต่อเดือนเหล่านี้เป็นต้น

ผลจากการศึกษาเฉพาะที่เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมของครอบครัวหรือชั้นสังคมกับความมุ่งปรารถนาของนักเรียน ได้รายงานไว้ว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวชั้นกลางมีความมุ่งปรารถนามากกว่านักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวชั้นต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะในด้านความมุ่งปรารถนาคงกล่าวมากกว่าเด็กวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹⁶

¹⁵Remmers H.H., Horton R.E., and Lysgaard, "Teenage personality in our Culture," Psychology of Adolescence. by Karl C. Garrison (5th ed; Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1956), pp. 227 - 228.

¹⁶ราศรี เทพหัสดิน ณ อยุธยา, "การศึกษาเปรียบเทียบความทะเยอทะยานของเด็กวัยรุ่นไทยที่มาจากครอบครัวชั้นกลางและชั้นต่ำ" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยาบัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

ชั้นสังคมกับความมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพ

ในเรื่องนี้ Lamar T. Empey ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั้นสังคมกับความมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพหรืออีกนัยหนึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั้นสังคมกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชายที่สุดท้ายที่ศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล มลรัฐวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1954) เกี่ยวกับการเลือกอาชีพเขาได้กำหนดคัตวแบบในการศึกษาชั้น 2 แบบ คือแบบที่บุคคลบอกว่าตนปรารถนาหรืออยากจะเป็นอะไร (Preferred Aspiration) และแบบที่บุคคลบอกว่าตนตั้งใจหรือต้องการที่จะประกอบอาชีพอะไร (Anticipated Aspiration) ซึ่งในการวัดอาชีพทั้งสองแบบดังกล่าวนี้เขาได้กำหนดมาตรการหรือวิธีวัด (Measure) ขึ้น 2 วิธี คือ

(1) มาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Standard) หมายถึงมาตรฐานสำหรับการพิจารณาการเลือกอาชีพของบุคคล ในกรณีที่บุคคลบอกว่าตนอยากประกอบอาชีพหรืออยากจะเป็นอะไร (Absolute Aspiration) ซึ่งส่วนมากบุคคลมักจะมีได้คำนึงถึงสภาพความเป็นจริง เช่นมิได้คำนึงความรู้ ความสามารถที่จะประกอบอาชีพนั้น ๆ และในบางทีมักจะเป็นการแสดงความอยากจะเป็นเช่นบุคคลอื่นเขา เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคลอื่นนั้นมีความหมายหรือมีความสำคัญกับตน (Reference Person) ตัวอย่างบุตรอยากจะเป็นครูเหมือนบิดา Empey ได้กำหนดมาตรฐานนี้ขึ้นเพื่อใช้วัดการเลือกอาชีพแบบแรก โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการเลือกอาชีพของนักเรียนชายที่สุดท้ายที่สังกัดชั้นสังคมชั้นต่ำกับที่สังกัดชั้นสังคมชั้นกลางและชั้นสูง

(2) มาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Standard) หมายถึงมาตรฐานสำหรับการพิจารณาการเลือกอาชีพของบุคคล ในกรณีที่บุคคลบอกว่าเขาตั้งใจหรือต้องการที่จะประกอบอาชีพนั้น ๆ (Relative Aspiration) ซึ่งการบอกอย่างนี้มักจะสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริง เช่นสอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคคลนั้น ๆ Empey ได้กำหนดมาตรฐานนี้ขึ้นเพื่อใช้วัดการเลือกอาชีพแบบที่สอง โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการเลือกอาชีพของนักเรียนชายที่สุดท้ายที่สังกัดชั้นสังคมชั้นต่าง ๆ ดังกล่าวกับอาชีพของบิดา

ผลจากการศึกษาการเลือกอาชีพสองแบบ โดยใช้วิธีการวัดสองวิธีตามที่กล่าวนี้
ได้รายงานให้ทราบไว้

(1) กรณีที่ใช้มาตรฐานสัมบูรณ์วัดการเลือกอาชีพแบบแรกคือแบบออกจะเป็น
อะไร พบว่านักเรียนชายปีสุดท้ายที่สังกัดชั้นสังคมชั้นกลางและชั้นสูง ปรารถนาประกอบ
อาชีพระดับสูงมากกว่านักเรียนชายปีสุดท้าย ที่สังกัดชั้นสังคมชั้นต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2) ในกรณีที่ใช้มาตรฐานสัมพัทธ์วัดการเลือกอาชีพแบบที่สอง คือแบบตั้งใจหรือ
ต้องการที่จะประกอบอาชีพ พบว่า นักเรียนชายปีสุดท้ายที่สังกัดชั้นสังคมเฉพาะชั้นต่ำเท่า
นั้นที่เลือกอาชีพตามที่ตนต้องการประกอบได้สูงกว่าอาชีพของบิดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
(เหตุที่ไม่พบนัยสำคัญในนักเรียนชายปีสุดท้ายที่สังกัดชั้นสังคมชั้นกลางและชั้นสูงนั้น อาจ
เป็นเพราะนักเรียนชายที่สังกัดชั้นสังคมทั้งสองดังกล่าวมีบิดาซึ่งประกอบอาชีพระดับสูง
เป็นส่วนมากอยู่แล้วก็เป็นได้)

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ ระดับสูงและระดับต่ำนั้น จะนำมาเสนอเฉพาะ
อาชีพระดับสูงมากกับอาชีพระดับต่ำมากดังต่อไปนี้

<u>อาชีพ</u>	<u>อันดับที่</u>
ระดับสูงมากได้แก่	
ผู้พิพากษาศาลฎีกา	1
รัฐมนตรีต่างประเทศ	2
ผู้ว่าการมลรัฐ	3
คณะรัฐมนตรี	4.5
วุฒิสมาชิก	4.5
แพทย์	6
นายกสภามหาวิทยาลัย	7
นายกเทศมนตรี	8
ศาสตราจารย์	10



<u>อาชีพ</u>	<u>อันดับที่</u>
ระดับต่ำมากได้แก่	
คนผสมเหล้า	140.5
คนงานไร่ฝีมือ	142
เกษตรกรที่ไม่มีกิจการ เป็นของตนเอง	143
หญิงทำความสะอาด เช่น ซัก/ถูพื้น	144
พนักงานเก็บของ / ส่งของ	145
คนกวาดขยะ / กวาดถนน	146
คนงานผู้อพยพมาใหม่ซึ่งไร้ฝีมือ	147
คนขับรถแท็กซี่	148.5
โสเภณีอาชีพ	148.5

อนึ่ง ผู้วิจัยเห็นสมควรนำเอาผลงานวิจัยเกี่ยวกับความมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพและผลงานวิจัยเกี่ยวกับการมีค่านิยมในอาชีพมาเสนอ ณ ที่นี้ร่วมกันด้วย เพื่อให้มองเห็นปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพหรือการเลือกอาชีพไว้ชัดเจนยิ่งขึ้น คงจะได้นำมาเสนอต่อไป

ความมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพของนักศึกษา ในเรื่องนี้ เบญจมา จีระภัทรพิมล (พ.ศ. 2516) ได้ศึกษาความมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 โดยศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความ-

แหล่งที่มา : Lamar T. Empey, "Social Class and Occupational Aspiration: A Comparison of Absolute and Relative Measurement," Society & Self Edited by Bartlett H. Stoodley (New York : The Free Press, 1968), pp. 487 - 495.

มุ่งปรารถนาดังกล่าว ผู้ศึกษาได้พบว่าปัจจัยต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศชั้นปีที่ศึกษา และปัจจัยทางครอบครัว ได้แก่ การศึกษาของบิดา อาชีพของบิดา รวมทั้งได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่ออาชีพ ศึกษาหลักเกณฑ์ในการเลือกอาชีพและศึกษาความมุ่งหวังของนักศึกษาที่จะประกอบอาชีพ เหล่านี้เป็นต้น

ผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งได้แก่

(1) เพศ พบว่านักศึกษาชายกับนักศึกษานหญิงมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ แตกต่างกัน กล่าวคือ นักศึกษาชายมุ่งปรารถนาจะเป็นนักปกครอง ทหาร ตำรวจ มากกว่านักศึกษานหญิง ขณะเดียวกันนักศึกษานหญิงมุ่งปรารถนาประกอบอาชีพการสอน (ควรใช้คำว่า "ครู" จะมีความชัดเจนและกระชับดีกว่า) อาชีพเลขานุการ และบรรณารักษ์มากกว่านักศึกษาชาย

(2) ชั้นปีที่ศึกษา พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพมากน้อยแตกต่างกัน กล่าวคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มุ่งปรารถนาประกอบอาชีพในสาขาวิชาที่ตนเรียนมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1

ผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัจจัยทางครอบครัว ซึ่งได้แก่

(1) ระดับการศึกษา พบว่าระดับการศึกษาของบิดามีผลต่อความมุ่งปรารถนาประกอบอาชีพของบุตรต่างกัน กล่าวคือนักศึกษาที่มาจากบิดามีการศึกษาหรือไม่มีการศึกษา มีแนวโน้มที่จะมุ่งปรารถนาประกอบอาชีพที่ต้องใช้วิชาชีพ โดยเฉพาะอาชีพนักปกครอง หรือนักบริหารในอัตราส่วนที่สูงกว่านักศึกษาที่มาจากบิดามีการศึกษาระดับสูง (การที่ผู้วิจัยเรื่องนี้ จัดอาชีพนักปกครองหรือนักบริหาร ให้อยู่ในกลุ่มผู้ใช้วิชาชีพหรือกลุ่มผู้ปฏิบัติงานอาชีพเห็นว่าไม่ถูกต้อง เพราะนักปกครองหรือนักบริหารจัดเป็นพวกหรือกลุ่ม Executive ส่วนกลุ่มผู้ใช้วิชาชีพหรือกลุ่มผู้ปฏิบัติงานอาชีพ ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร นักบัญชี)

(2) อาชีพของบิดา พบว่านักศึกษาที่มาจากบิดาประกอบอาชีพในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานอาชีพ เช่น ครู แพทย์ นักบัญชี (ความจริงผู้วิจัยเรื่องนี้ได้จัดกลุ่มผู้ปฏิบัติงานอาชีพหรือกลุ่มผู้ใช้วิชาชีพถูกต้องแล้วแต่ไม่ควรนำเอานักปกครอง นักบริหารมารวมเข้ากับกลุ่มผู้ใช้วิชาชีพดังที่ได้กล่าวมา) มีความมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพประเภทเดียวกันกับ

ที่บิดาประกอบ คือผู้ใช้วิชาชีพต่าง ๆ ดังกล่าว มากกว่านักศึกษาที่มาจากบิดาประกอบอาชีพอย่างอื่น เช่น อาชีพการค้า อาชีพเกษตรกรรม

ส่วนผลการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพซึ่งได้แก่

(1) ทัศนคติต่ออาชีพมีเกียรติในสังคม พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มองเห็นว่าอาชีพแพทย์เป็นอาชีพมีเกียรติมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่อาชีพครู และอาชีพรับราชการทั่วไปไปตามลำดับ (ผู้วิจัยเรื่องนี้จะแยกผู้ที่รับราชการครูออกมาจากอาชีพรับราชการทั่วไปเพื่อจะได้เข้าใจว่าอาชีพรับราชการทั่วไปนั้น มิได้คุ้มครองถึงผู้ที่รับราชการครูอยู่ด้วย)

(2) ทัศนคติต่ออาชีพรายได้ดี พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มองเห็นว่าอาชีพแพทย์เป็นอาชีพรายได้ดีมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่อาชีพช่างเทคนิคและค้าขายตามลำดับ¹⁷

การมีค่านิยมในอาชีพ ในเรื่องนี้ บุรณี ศุขสมิติ (พ.ศ. 2509) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีค่านิยมในอาชีพ (Occupational Values) หรือการมีเกณฑ์ในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ

(1) ศึกษาความแตกต่างของการมีค่านิยมหรือการมีเกณฑ์ในการเลือกอาชีพระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง

(2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญากับการมีเกณฑ์ต่าง ๆ ในการเลือกอาชีพของนักเรียน

(3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับอาชีพของบิดามารดากับการมีเกณฑ์ต่าง ๆ ในการเลือกอาชีพของนักเรียน

¹⁷เบญญา จีร์ภัทรพิมล, "ความมุ่งปรารถนาทางอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4" (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

เครื่องมือที่ใช้ศึกษามี 2 อย่างคือ

(1) แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า แต่ได้ดัดแปลงให้เป็นแบบเลือกตอบ ซึ่งแต่ละข้อถามจะมีตัวเลือก 4 ตัว เหมือนกันหมดทุกข้อ ตัวอย่างในการเลือกอาชีพ ข้าพเจ้าจะเลือกอาชีพที่มีสวัสดิการดี (เช่น ให้ความช่วยเหลือยามเจ็บป่วย ให้อุปถัมภ์เงินโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ) แล้วมีตัวเลือกต่อไปนี้คือ สำคัญมากที่สุด สำคัญมาก สำคัญน้อย ไม่สำคัญเลย ส่วนตอนสองเป็นประวัติส่วนบุคคลและประวัติครอบครัว

(2) ใช้แบบทดสอบวัดระดับสติปัญญาที่เรียกว่า Progressive Matrices ผลการศึกษาที่สำคัญจะนำมาเสนอตามลำดับดังนี้คือ

(1) นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีเกณฑ์ในการเลือกอาชีพต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในบางข้อ เช่นข้อที่ว่า "ในการเลือกอาชีพข้าพเจ้าจะเลือกอาชีพประเภทใด" เช่น ข่างเครื่องยนต์ ข่างไฟฟ้า) นักเรียนชายถือว่าสำคัญมาก ส่วนนักเรียนหญิงเห็นว่าไม่สำคัญ และข้อที่ว่า "ในการเลือกอาชีพ ข้าพเจ้าจะเลือกอาชีพที่ประเทศชาติต้องการ" (ผู้ศึกษาน่าจะยกตัวอย่างว่า เช่นอาชีพอะไรบ้าง) นักเรียนหญิงถือว่าสำคัญมาก ส่วนนักเรียนชายเห็นว่าไม่สำคัญ

(2) นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง กับนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำมีเกณฑ์ในการเลือกอาชีพต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางข้อ เช่นข้อที่ว่า "ในการเลือกอาชีพข้าพเจ้าจะเลือกอาชีพที่มีฐานะมั่นคงเป็นนักบริหารที่ดี" นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงถือว่าสำคัญมาก ส่วนนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำเห็นว่าไม่สำคัญ และข้อที่ว่า "ในการเลือกอาชีพ ข้าพเจ้าจะเลือกอาชีพที่น่าสนใจ" (ผู้ศึกษาน่าจะยกตัวอย่างว่า เช่นอาชีพอะไรบ้าง) นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำถือว่าสำคัญมาก ส่วนนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงเห็นว่าไม่สำคัญ

(3) นักเรียนที่มาจากบิดามารดามีอาชีพระดับสูง กับนักเรียนที่มาจากบิดามารดามีอาชีพระดับต่ำมีเกณฑ์ในการเลือกอาชีพต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางข้อ เช่นข้อที่ว่า "ในการเลือกอาชีพ ข้าพเจ้าจะเลือกอาชีพที่ให้อิสระแก่ผู้ทำงาน" ผู้ศึกษาน่าจะยกตัวอย่างว่า เช่นอาชีพอะไรบ้าง) นักเรียนที่มาจากบิดามารดามีอาชีพระดับสูง

(เช่น อาชีพแพทย์ ครู ทนายความ) ถือว่าสำคัญมาก ส่วนนักเรียนที่มาจากบิคมารคามีอาชีพระดับต่ำ (เช่น อาชีพกรรมกร ทหาร) เห็นว่าไม่สำคัญ และข้อที่ว่า "ในการเลือกอาชีพ ข้าพเจ้าจะเลือกอาชีพที่มีโอกาสศึกษาต่อได้ (ผู้ศึกษาน่าจะยกตัวอย่างว่า เช่นอาชีพอะไรบ้าง) นักเรียนที่มาจากบิคมารคามีอาชีพระดับต่ำถือว่าสำคัญมาก ส่วนนักเรียนที่มาจากบิคมารคามีอาชีพระดับสูงเห็นว่าเป็นไม่สำคัญ"¹⁸

ค่านิยมของกลุ่มยึดเหนี่ยวกับระดับความมุ่งปรารถนา

ในเรื่องนี้ Leon Festinger (ค.ศ. 1942) ได้ศึกษาอิทธิพลของกลุ่มยึดเหนี่ยวหรือกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ซึ่งมีต่อความมุ่งปรารถนาของนักศึกษา โดยทำการทดลองกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เขาได้เริ่มต้นการทดลองด้วยการให้นักศึกษาทำงานสองชิ้น คือให้ระบุคำที่พ้องหรือเหมือนกัน (Synonym Lists) และทดสอบความรู้ทั่วไป (Information Tests) การทดลองครั้งนี้เพื่อต้องการรู้ว่าหลังจากที่นักศึกษาได้รับทราบคะแนนของกลุ่มยึดเหนี่ยวกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้นสามกลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนเตรียมอุดม กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยปีหนึ่งและกลุ่มนักศึกษาที่จบปริญญาตรีแล้ว ระดับความมุ่งปรารถนาของนักศึกษาที่ได้ประเมินค่าคะแนนให้ตนเอง (Self Estimate) จะแตกต่างไปจากกลุ่มยึดเหนี่ยวกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวหรือไม่

ผลจากการทดลอง พบว่า

(1) นักศึกษาได้ตั้งระดับการประมาณค่าของตนให้สูงขึ้นเมื่อเขาทราบว่าคะแนนของเขาต่ำกว่าคะแนนของกลุ่มยึดเหนี่ยว กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มยึดเหนี่ยวที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าตนคือกลุ่มระดับเตรียมอุดม

18 ยุพรัตน์ ศุขสมิติ, "ค่านิยมทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยาบัณฑิต วิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

(2) นักศึกษาได้ตั้งระดับความปรารถนาของตนเองต่ำลง เมื่อเขาทราบว่าคะแนนที่เขาได้สูงกว่าคะแนนของกลุ่มยี่สิบกว่าคนต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มยี่สิบกว่าที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าตนคือกลุ่มที่จบปริญญาตรี¹⁹

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา

ผลงานวิจัยที่จะนำมาเสนอนี้เป็นผลงานวิจัยเรื่องอาชีพของบิดากับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาและเป็นผลงานวิจัยเรื่องชั้นสังคมของบิดากับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

อาชีพของบิดากับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับอาชีพของบิดาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียนที่จะนำมาเสนอ ณ ที่นี้เป็นผลงานของนักวิจัยชาวอินเดียชื่อ Sukhendra Lal Chopra (ค.ศ. 1959) เขาได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดากับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับเตรียมอุดมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 14 - 17 ปี เขาได้รายงานว่ามีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานหรือทางบวกระหว่างอาชีพของบิดากับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาก็คือถ้าบิดามีอาชีพแบบใช้สมองเช่นรับราชการ บุตรจะได้รับคะแนนผลสัมฤทธิ์สูง เขากล่าวว่าจริงที่เกี่ยวกับการวิจัยในประเทศทางตะวันตกที่พบว่า ภูมิหลังของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาซึ่งพบในระดับประถมศึกษามากกว่าในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย แต่ในประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่น ประเทศอินเดียซึ่งมีความ

¹⁹ Leon Festinger, "Reference Group Value and Level of Aspiration," An Evaluation of Level of Aspiration as a Training Procedure. by Forrest W. Fryer (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1964), pp. 9 - 10.

ยากจนปกคลุมไปทั่วทุกหนแห่ง ภูมิหลัง ของครอบครัวจะมีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาทุกระดับการศึกษา²⁰

ชั้นสังคมของบิดากับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับชั้นสังคมของบิดาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียนที่จะนำมาเสนอที่นี้เป็นผลงานวิจัยของ สุวกิจ ศรีปัทมา (พ.ศ. 2517) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของชั้นสังคมของบิดาที่มีต่อการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูมหาสารคาม ในระดับ ป.กศ.ต้น และในระดับ ป.กศ.สูง ทั้งชายและหญิง รวมทั้งหมก 150 คน (แยกเป็นระดับ ป.กศ.ต้น 100 คน ระดับ ป.กศ.สูง 50 คน)

ผู้ศึกษาได้แบ่งชั้นสังคมออกเป็น 6 ชั้น คือชั้นสูง ชั้นกลางค่อนข้างสูง ชั้นกลางค่อนข้างต่ำ ชั้นต่ำ และชั้นต่ำมาก โดยพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ และการศึกษาของบิดา ตัวอย่างชั้นสูง ถือเอาบิดารายได้ต่อเดือนเกิน 5,000 บาท ขึ้นไป มีอาชีพรับราชการชั้นสูงหรือประกอบธุรกิจค้าขาย มีการศึกษาชั้นสูง คือระดับปริญญาตรี ส่วนชั้นต่ำถือเอาบิดามีรายได้ต่อเดือนไม่ถึง 1,000 บาท บิดามีอาชีพทำนาทำไร่หรือข้าราชการชั้นผู้น้อย มีการศึกษาชั้นต่ำคือระดับประถมศึกษาหรือไม่รู้หนังสือ

ผลจากการศึกษาพบว่า

(1) นักศึกษาระดับ ป.กศ.สูง ส่วนมากมาจากครอบครัวที่สังกัดชั้นสังคมชั้นสูงกว่านักศึกษาระดับ ป.กศ.ต้น

(2) นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่สังกัดชั้นสังคมตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไป โดยส่วนรวมมีผลสัมฤทธิ์สูงมากกว่านักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่สังกัดชั้นสังคมตั้งแต่ชั้นกลางค่อนข้าง

²⁰Sukhendra Lal Chopra, "Parental and Academic Achievement of High School Students in India," Journal of Educational Research, Vol. 60, No. 8 (April, 1967), pp. 359 - 361.

ข้างต่ำลงมา²¹

สำหรับผลงานของนักวิจัยชาวตะวันตกที่เห็นสมควรนำมาอ้างอิง ณ ที่นี้ คือ ผลงานวิจัยของ Sewell and Shah ที่เขาทั้งสองได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการ ศึกษาของบิตามารคากับความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไปและกับผลสัมฤทธิ์ใน การศึกษาของนักเรียน โดยเขาทั้งสองได้ศึกษาบิตามารคากាំងที่มีการศึกษาต่างระดับกัน (Discrepancy) และที่ทั้งสองคนมีการศึกษาระดับเดียวกัน (Consistency) วัตถุประสงค์ในการศึกษาคั้งนี้มี 3 ประการคือ

(1) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างบิตามารคากាំងที่มีการศึกษาต่างระดับกับ ความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป และกับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียน

(2) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างบิตามารคากាំងที่มีระดับการศึกษาเหมือนกัน ทั้งสองคนกับความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป และกับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา ของนักเรียน

(3) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาศึกษาของบิตามารคากับปัจจัย หรือตัวแปรต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป และต่อ ผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียน ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ แรงกระตุ้นจากบิตา มารค การเรียนต่อ การเลือกสถานที่เรียน และความสำเร็จในการศึกษา เหล่านี้ เป็นต้น

ผลการศึกษานำมาเสนอในสาระสำคัญดังนี้

(1) บิตามารคาได้รับการศึกษาแต่ละระดับ (ระดับต่ำ ระดับกลาง ระดับสูง) จะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าวในทางปฏิฐาน (Positive) ไม่ว่าจะควบคุม หรือไม่ควบคุมระดับสติปัญญาไว้ก็ตาม

²¹ สุวกิจ ศรีปัดดา, "อิทธิพลของชั้นสังคมที่มีต่อการศึกษานักศึกษาวิทยาลัยครู มหาสารคาม ปีการศึกษา 2517" (ภาคนิพนธ์สังคมวิทยาการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรี- นครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร).

(2) การศึกษาทั้งของบิดาและของมารดาให้ผลต่อความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป และต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียนเหมือน ๆ กัน อีกทั้งไม่ได้แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาของบิดามารดาในระดับใดระดับหนึ่งมีความสัมพันธ์กับความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป และกับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียนมากกว่ากันและกัน

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาของบิดามารดากับตัวแปรต่าง ๆ 4 ตัวดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์ทางปฏิฐาน กล่าวคือ บิดามารดาซึ่งได้รับการศึกษาสูงมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งจะมีผลกระทบต่ตัวแปรต่าง ๆ 4 ตัว ดังกล่าวมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งพบได้ทั้งในนักเรียนชายและนักเรียนหญิง และแม้ว่าจะควบคุมการศึกษาของคนใดคนหนึ่ง หรือจะควบคุมระดับสติปัญญาของนักเรียนไว้ก็ตาม

(4) เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของบิดาและของมารดาพร้อม ๆ กัน ก็พบว่าบิดามารดาซึ่งมีระดับการศึกษาสูงมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งจะมีผลกระทบต่ตัวแปรต่าง ๆ 4 ตัวดังกล่าว ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมากขึ้นเท่านั้น อนึ่งในเรื่องนี้ระดับสติปัญญาของนักเรียนก็มีผลกระทบต่ตัวแปรต่าง ๆ 4 ตัว ดังกล่าวอยู่มากเช่นเดียวกัน

(5) เมื่อบิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน ค่าตามที่ว่าการศึกษาของใครจะให้ผลต่อความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป และต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียนได้มากกว่ากัน ทบได้ว่านอกจากจะพิจารณาจากระดับการศึกษาที่ต่างกันแล้วยังจะต้องคำนึงถึงเพศและระดับสติปัญญาของนักเรียนพร้อม ๆ กันไปด้วย ถ้าบิดามารดามีการศึกษาต่างระดับกันเช่น ระดับต่ำกับระดับกลาง (บิดามีการศึกษาระดับต่ำ มารดามีการศึกษาระดับกลาง หรือบิดามีการศึกษาระดับกลาง มารดามีการศึกษาระดับต่ำ) ในกรณีเช่นนี้ บิดาจะมีอิทธิพลต่อความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป และต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียนมากกว่ามารดา และถ้าบิดามารดามีการศึกษาต่างระดับกันเช่น ระดับสูงกับระดับต่ำ หรือระดับกลางกับระดับสูง ก็จะมีพบเช่นเดียวกันกับที่โลกกล่าวมา คือบิดามีอิทธิพลต่อความมุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป และต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักเรียนมากกว่ามารดา แต่จะพบในนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงเท่านั้น ส่วนนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำมารดาจะมีอิทธิพลต่อเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวมากกว่าบิดา

(6) ถ้าบิดามารดามีระดับการศึกษาสูงทั้งสองคน ก็ยังจะมีอิทธิพลต่อเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวมากกว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

นอกจากนี้เขาทั้งสองยังได้รายงานให้ทราบอีกว่ามีความสอดคล้องกันระหว่างบิดามารดาที่ได้รับการศึกษาสูงกับปัจจัยทางสังคมและทางจิตวิทยา กล่าวคือ นักเรียนที่มาจากบิดามารดาได้รับการศึกษาสูงจะได้รับบรรยากาศทางสังคมและทางจิตวิทยาดีกว่านักเรียนที่มาจากบิดามารดาที่ได้รับการศึกษาต่ำ²²

²²William H. Sewell and Vimal Shah, "Parents' Education and Children's Educational Aspirations and Achievements" Journal of American Sociological Review, Vol. 33, No. 2 (April, 1968), pp. 191 - 209.